

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

Tábori posta (Befejezés)

Május tizenharmadikán elérkezett végre az utolsó takarodó. Előtte ötünknek a törzsörmester kiadta az ünneplő viseletet és a félmagas szárú bőrcipőt, majd megszokott, széles platinavigyorával jó pihenést kívánt. Menni fog anélkül is – mosolyodtam el magamban –, hisz jó viszonyban voltam én az álommal mindig. Ha eldőltem egyszer, elegendő volt szemeimet lezárni és lassan, megfontoltan, két-három lélegzettel kifújni magamból a napi gondokat. Könnyebb lett rögtön a testem, s már tudtam, hogy a pihentető álomé vagyok. De most, bár-hogy akartam, nem tudott a szemem lecsukódni. Forgolódtam egész éjszaka, gyötrődött az acélsodrony alattam, s hogy agyamból-e, vagy a párnám alól – képtelenebbnél képtelenebb gondolatok sorjáztaak elő, s egymásnak esve, tülekedve zaklatták az egyre fáradtabb tudatot. Az álomkérő imát hívtam újra és újra, s mondtam magamban, majd félhangosan mormolgattam, amíg az ablakon túl derengeni nem kezdett. Most már nem történhet semmi rossz, a nagy nap megérkezett. Most már pihenhetek...

Reggeli után a törzsparancsnokságon volt jelenésünk. Katonakönyveinkbe bejegyezték leszerelésünk rendeletének számadatait, és megkaptuk a vonatjegyekre szóló rendelvényt. S ekkor következett, amiről eddig csak a szóbeszédből lehetett hallani. Most kellett aláírni a titoktartási nyilatkozatot, mely szerint büntetőjogi felelősségünk tudatában kijelentjük, hogy légvédelmi egységeink szervezéséről, elhelyezkedéséről, az itt található haditechnikáról, szolgálati körülményeinkről három évig sem hozzátartozónak, sem közeli, sem távoli ismerősnek vagy ismeretlennek semmilyen adatot ki nem szolgáltatunk. Mit mondjak? Kissé vegyes érzésekkel, de gondolkodás nélkül firkantottam oda valami cirill betűs aláírás-félét, s amíg járt a toll a papíron, arra gondoltam, hogy ez úgysem hiteles, mert az én valódi aláírásom csak magyar lehet. De legyen ahogy akarják, ha másként nem szabadulhatunk. Miután ez megtörtént, tudunkra adták, hogy az útvonal a szokásostól eltérő lesz.

Kilenc órára gépkocsi jön értünk, amely Schverinbe, egy katonai röptérre visz, s onnan egyenesen Moszkvába repülünk, azt követően pedig vonattal megy tovább ki-ki a maga útján.

Útközben szemerkélt az eső, s a röptérre érve kiadós tavaszi zápor fogadott. A Tu-114-es körül kisebbszerű tömeg verődött össze, úgy hetvenen-nyolcvanan várhattak a beszállásra. Nyilvánvaló volt, hogy a többség még nem repült, ezért izgatottan toporgott a betonon, de az esőre vált idő is nyugtalanította a haza induló katonákat. A gép személyzetének egyik tagja aggodalmunkat egyértelműen a rossz időnek tulajdonította, ezért megállt a várakozók között, és felemelt kézzel jelezte, hogy mondani szeretne valamit:

– Fiúk, aggodalomra semmi ok. A pilóták több évtizedes tapasztalata szerint, ha felszálláskor borús az idő, annál derűsebb lesz a földetérés. Meglátjátok, hogy így lesz, erről kezeskedem.

Az illetékes helyről jövő biztatás láthatóan mindenkire megnyugtatóan hatott, s pár perc múlva, amikor a gép kinyílt ajtajához lépcsőt gurítottak, már derűsebb arccal indultunk a Tupoljev belseje felé. A hosszú utastérben az elhelyezkedés már érezhetően oldottabb hangulatban folyt, s rövidesen elkezdődött az ismerkedés. A csöndes morajban egy rég nem hallott, ismerős hang üti meg váratlanul a fületem. Ukránul beszél, és mindig mindenkinél hangosabb. Ez csak Tanaszjuk lehet, a berdicsevi tanezredből való ismerősöm. Már látom is, könnyen felismerem, néhány üléssel mögöttem, készíti magának a helyet. Felállok, hogy észrevegyen.

– *Zemeljá, azaz Földi!* – üdvözöl vidáman, s már jön is, hogy megöleljen, jól hátba veregessen. – Hát neked hol telt a szolgálat?

– Gardelegenben – felelem egykedvűen.

– *Nu, ti job tvoju máty* – emlegeti merő megszokásból az anyámat –, én meg Staatsban voltam, tőled alig húsz kilométerre.

– Ezek szerint egy légvédelmi brigádhoz tartoztunk – kapom el a szót. – Látom, rangot is kaptál, tizedes elvtárs. Jól van, így van rendjén. Mit szólnának otthon a rokonok, a cimborák, ha üres váll-lapokkal állítanál be Kolomijára?

Ezen elvigyorodik, s mert az ülésorok közt útban van, indul a helyére, de még visszaszól:

– Majd beszélgetünk a vonaton, úgyis egy irányba utazunk tovább.

A parancsnoki kabinból felhangzik a figyelmeztetés, bekapcsoljuk az öveinket. Beindulnak a hajtóművek, s egy-két perc elteltével már a kifutópályán gördülünk. Ott egyenesbe állva felpörögnek a légszavas turbinák, a gép teljes testében megremeg, és nekifut a hosszú egyenes pályának. A soha nem tapasztalt sebesség lenyűgöz, szinte belerapít az ülésbe, aztán emelkedünk...

Lehunyorom a szemem, és arra gondolok, hogy másfél éve mindössze, hogy a berdicsevi kiképző ezredből elindultam a nagy és titokzatos ismeretlenbe. Az úti célról nem tudott tájékoztatni sem szakasparancsnok, sem a százados. Most, hogy túlvagyok a szolgálaton, meg tudom érteni őket. Emlékszem, Belorusszián át Lengyelorszáig nem történt semmi különös. Addig – bizonyos értelemben – még otthon éreztem magam, de amint átgördült a határon a marhavagonokból összeállított szerelvény, már tudtam, hogy szétbomlott, elszakadt egy kötelék, s én sodródok a szülőföldemtől egyre távolabb. Az sem vigasztalt, hogy nem vagyunk egyedül, hogy előttünk és mögöttünk szintén katonavonatok igyekeznek céljuk felé. Igaz, olykor szembejövővel is találkoztunk. Egy-egy nagyobb állomás kültelkén lassítva, rövid percekre megállva a haza tartó bakák ujjongva, a vágányok fölött leplezetlen kárörömmel átkiabálva üdvözölték bennünk a váltást:

– Fiúk, fiúk, tudjátok, hova kerültetek? Akasszátok fel magatokat máris!

Még jó, hogy nem nyílt lehetőségünk velük hosszabb ismerkedésre, mert ezek aztán végképp elvették volna kedvünket e kényszerű kalandtól, s tán még az élettől is. Ment hát a vonatunk tovább, erőlködött vele a dupla mozdony, tolt a hátulról is a hűvös novemberi szél, mert annak meg az volt a dolga. A nagy lengyel mezőkön Reymont paraszti alakjai mindenütt. Nyűtték a répát, törték a kint maradt tengerit, ágyaztak a kései vetésnek. Mit tehettek volna egyebet? Szorította őket a télen fenyegető idő, hajtotta őket a paraszti őserő.

Akárcsak orosz földön, itt sem érnek egymásba a falvak, gyakran egy órányi robogásra kezdődik csak a következő, s a kettő között szörnyen cábár a föld. A vasúti pálya két oldalán széles szemétsáv – már rozsdától málló, és egészen friss konzervdobozok összefüggő takarója – kíséri konokul utunkat, pedig kiáltania kellene, hogy tudják meg azok is, akik sohasem járnak erre: a hadak új útja itt vezet. Ez már nem Reymont világa. Olyan, mintha Mickiewicz szétmarcangolt, nem

létező Lengyelországába nyomulnánk egyre beljebb, hogy az osztrák, porosz és orosz hordák után mi is ürülékünkkel jelöljük végig e dics-telen vonulást. Pedig tulajdon szánkba csinálunk, ha fél napi utunkat öt percre megszakítva, félre való dolgára rebben szét a csapat, mert ivó-vízünk nincs, s aki szomjas, rávetődik az első tócsára, szívja magába a mocsár poshadt levét. És szerencsés, ha csak düllelt szemű békával találkozik a tekintete! Mert van úgy, hogy miután eloltotta szomját az ember, csak aztán érzi, hogy bűzlik a vízpart, s amint kutakodón körbe-tekint, hamar megakad a szeme valamelyik előtte járó sorstárs három napja ott hagyott, víztől áztatott rondaságán.

S hová lettek a felemelt fejű büszke lengyelek? Akik még nem vet-ték nyakukba Kelet-Európa kalmár-útjait, azoknak is meg kell élniük valamiből. Vannak, akik megkeresik a veszteglő szovjet katonavona-tokat, s kínálják egy darab Lenin fejes tízrubelesért a nem is olyan olc-só souvenirrt, a silány minőségű sztriptíz-tollakat. Drága! – szísszenek fel magam is, de a lengyelek ettől kisebb címetet nem fogadnak el, s akinek erre van szüksége, hát adja meg az árát. Rettenetes lehet az a lelki sivárság, amelyet e festett giccs gyönyöre is be tud tölteni. S a felnőttek nyomában kisebb gyerekcsapatok jönnek. Ők a morzsákért, bármilyen nemű aprópénzért kezét csókolnak bárkinek. Az én zsebe-imbem jelenleg semmilyen pénz nincs. Az utolsó húsz rubeletem, mint már említettem, Bresztből hazaküldtem, pedig most is jól jött volna, ha marad a zsebemben valami.

Kinyitom a szemem. Valahol a felhők között szállunk, ablakom a gép bal szárnyára néz. Látom, amint mozognak, hallom, hogy nyiszorognak a szárny elemei. Az utastársak többsége elaludt. Bár csak félálomban, de jót pihentem én is, s közben eljárt az idő. Bejön az utaskísérő, hogy figyelmeztessen: kapcsoljuk be a biztonsági öve-ket, mert hamarosan leszállunk Moszkva domogyedovói repülőtérén. Megtudjuk azt is, hogy rövid vámvizsgálat vár ránk. Ettől melegem lesz, s a rakétahordozó, a „titkos fegyver” emlékebe elhozott, borot-vapengével felkockázott fényképének darabjait kiveszem zubbonyom belső zsebéből. Egy puha nylonzacskóba csomagolom, és a zoknim szárába rejtem.

A gép ereszkedik. Eltűntek a felhők, s valóban bőséges napfényben fürdenek a város épületei és hatalmas parkjai. A szemek az ablakokra

merednek, az épületek egyre nagyobbak lesznek. Aztán egy apró dőccenés, s a gép már a szilárd betonon fut tovább. A megkönnyebbülés halk moraja fut végig az ülésorokon. Egy-két perc még, s a lépcső az ajtóhoz gördül. Lent néhány határőr fogadja érkezésünket, s miután bőröndjeink előkerültek, mosolyogva mutatják, merre induljunk tovább. Fogom kis sárga csomagomat, indulok a többiek után be a nagy üvegajtón. Közben kibontom a gépen kapott rágógumit, s idegesen rágni kezdem. A vámtisztviselő ablaka elé érve megállok, köszönésképpen biccentek. A bent ülő fiú, tán tőlem is fiatalabb, félig kidugja fejét, s alig hallhatóan megszólít:

– *Dáj odnu zsuvácsku.* (Adj egy rágógumit).

A kérésen meglepődöm, talán el is pirulok. Zavartan válaszolok:

– Sajnos, nincs több, csak ez az egy – a számban.

Hitetlenkedve bólogat:

– Értem. Sajnálod – s már adja vissza igazolványomat. Kezemet széttárva próbálom megértetni vele, hogy valóban nincs, s mert nem tudtam adni, megszegyenülten ballagok tovább.

A váróteremben összeverődünk néhányan, akik Lembergig együtt utazunk. Azon tanakodunk, hogyan jussunk el a Kijevi pályaudvarra. Valaki a buszjáratok felől próbál tájékozódni, de néhány perc múltán lógó orral tér vissza. Másfél órát kellene várnunk az elsőre, de az minden bizonnyal zsúfolt lesz és lassú. Tanácstalanságunkból egy felénk tartó, micisapkás alak segít ki bennünket:

– Taxi! Taxi! – kiáltja jóízű kaukázusi akcentussal.

Egymásra nézünk. Bizony, jó lenne, de ki tudjuk fizetni?

– Mennyiért viszel el a Kijevire? – kérdezi valamelyikünk.

– Ötven! – rázza vidáman magasra emelt öt ujját.

Az érdeklődő bajtárs lelombozottan legyint, s visszafordul. Hisz 15 rubelt kaptunk fejenként az apróbb kiadásokra. Ha azt odafizetjük a taxiért, szinte semmi sem marad. De a kaukázusi nem tágít.

– Mennyit adtok hát?

– Nem többet, mint fejenként egy ötöst. A mi zsebünk azt is megéri – veti oda Tanaszjuk, a földim, rá se nézve, választ sem várva.

– Ha mind a négyen beültök, rendben van, – enyhül meg a taxis ember szíve – üresen kész ráfizetés lenne visszamenni.

Pár perc múlva már suhan velünk a nagy szürke Volga a biroda-

lom a roppant szíve felé. Tágra nyitott szemekkel bámulnám a főváros szépségeit, de egyelőre csak gyártelepek és vasutak, néhol vakolatlan lakóházak kis nyája rohan felénk. Majd útszéli tájékoztató tábla szövegét olvasom: Moszkva 40 km. Csalódottan hajtom hátra fejemet a hátsó ülésen, s fáradtan csukódik le a szemem. Negyed óra múlva majd kinyitom, akkorra biztosan több lesz a bámulnivaló.

Fél óra is eltelhetett már, amikor oldalamba könyököl valaki.

– *Vászjá, podjom!* Azaz – Ébresztő, Vászja, megérkeztünk!

Ugranék az átkozott vezényszóra, mert két esztendő az mégiscsak két esztendő, de hamar felmérem a helyzetet: a kocsi most gördül be a parkolóba, a társak pedig mocorognak. A városnézésre ezúttal nem kerülhetett sor, de ezen már nem bosszankodom.

Az utascarnok bejáratán, mint egyetlen hatalmas, ezerfejű organizmus, ki és be, egymást örölvé hömpölyög a tömeg. Úgy hatol át a szűkre szabott résen, mintha nem is emberek összeverődött áradata lenne, hanem inkább egy nagy, láthatatlan húsdaráló rostélya ontaná magából az egymás sarkát taposó hadakat. Hogy bemenjünk, bele kell olvadnunk az előre tartó folyamba, de attól kezdve nincs visszaút, nincs se jobbra, se balra – menni kell az áradattal. A szoroson átérve kissé fellélegzünk. Előttünk a tágas tér, ott már mindenki a célirány felé halad. De hátulról hangosan, többször ismételve utat kér egy öblös férfihang:

– *Zsenscsinu sz rebjonkom! Zsenscsinu sz rebjonkom!* (Utat a kisgyermekes anyának! Utat a kisgyermekes anyának!)

Valamennyien oldalra húzódnak, ugyanakkor hátrapillantunk: kinek a kedvéért tesszük szabaddá az utat? Kisgyermekes nő hírül sincs mögöttünk, ellenben két nagy kaukázusi melák hatalmas, talán két méter széles hajóbőröndöt cipel keresztben, akár a nagypaládi legények erdejükben a lajtorját. Némelyek felháborodnak az ízetlen tréfán, de többen vannak, akik velem együtt jót derülnek a fickók egészséges és céltudatos humorán.

A menetrendből megtudom, hogy a Munkácsot és Csapot érintő nemzetközi gyors néhány perce ment el, ellenben egy szűk óra múlva indul egy belföldi járat Lvovba, azaz Lembergbe. Tanaszjuk velem tart, ez neki is jó, de ott mindkettőnknek át kell majd szállni. Előbb azonban érvényesítettjük a törzsparancsnokság által kiállított vasúti rendelvényt, s erre megkapjuk a helyjegyet. A szerelvény már bent áll,

felszállunk és elhelyezkedünk. Ami a beszélgetést illeti, az nem tart tovább egy jó óránál, s bár útitársam még hosszasan csevegne, hamar belátja, hogy velem nem sokra megy. Semmi gond: alkalmi dohányzópartnerei, akikkel már telefüstölték a kocsni előterét, több érdeklődéssel hallgatják. Nemsokára vodka, füstölt hering és kenyér kerül az asztalkára, a fülkében velünk utazó idénymunkások jó szívvvel adják. Én azonban már fészket raktam magamnak a felső polcon, eszemben sincs onnan leszállni. Aludni szeretnék – háritom a kínálást, s ez pár perc múlva már nem csak kívánság...

A Lemberg – Sztatina közt ingázó vonat szegényes levegőjét vodka-, fokhagyma- és tömény lábszag emésztli fel. Hortyogó és görnyedve virrasztó emberek mindenütt. Aki végig szeretne menni az imbolygó kocsni folyosóján, annak ügyesen kell egyensúlyoznia, mert zoknis vagy meztelen lábak – s pont arcmagasságban – merednek a képébe mindenfelől. Hajnalodik, s én órák óta ébren vagyok, hogy el ne aludjam a leszállást. Bátyúban kisebb tömeg áll a peronon: Nagyszőlős, Huszt, Técső felé tartanak. Gyakorlott utazók, akik nem esnek kétségbe a zsúfolt kocsni láttán. Először csomagjaiknak keresnek helyet, aztán elhelyezik ülepüket a hosszú fapad peremén, s a fekvő testeket fenekük riszálásával egyszerűen beljebb tolják. Nem hálókocsni ez, s ha éppen van hely, mindenkinek jogában áll leülni.

Egy kisebb társaság magyarul beszél. Moszkvából jönnek ők is, Munkácson keresztül érkeztek valamelyik nemzetközi gyorsal: narancsot, borsot és babkávét hoznak, hogy az itthoni piacok ezekben se szenvedjenek hiányt. A narancs és a bors rendben. Amióta az eszemet tudom, ezeket mindig a feketézők forgalmazták, de úgy látszik, már kávét sem lehet itthon kapni...

– Vilok állomás következik! – kiáltja a kalauz. – Készülődjenek a leszálláshoz!

Kezdem elhinni, hogy, a Tiszaújlak már Vilok marad örökre...

A vasútállomástól a Vásártérig szűk másfél kilométer az út. Középiskolás koromban naponta megjártam minden hajnalon. Negyed ötkor kellett kelnem, hogy elérjem a vonatot, Szőlősön azonban csak hét órakor kezdődött a tanítás, így a félórás utat leszámítva is bőséggel volt időnk. Öten-haton lehattunk, akik Újklakról jártunk be tanulni, s összeverődünk már a vonaton, majd a fancsikai megállónál újabb há-

rom-négy társunkkal gyarapodott a csapat. Most azonban már hazafelé tartok, mégpedig egyedül. Három perc kell mindössze a Szent János kápolnáig, onnan a házunkig még tizenöt. Már ébren van a község, a gyárak beindultak, mivel Moszkvában hét óra van. Itt azonban csak most kezd felkelni a nap, hisz mindössze hajnali ötöt jelez a közép-európai idő. Ez bizony időcsalás.

Végigmegyek a városon, ahogyan nálunk a polgári jellegű épületekkel büszkélkedő főutcát nevezik, s megállapítom, hogy két év alatt semmit sem változott. De az úton új személyautók, Zsigulik futkároznak, mégis történt hát valami. Néhány szembejövő megbámul, találgatják, ki lehetek. Amikor rátérek a Temető-útra, Csorbáné jön szembe velem, régi szomszédunk. Megismer, önkéntelenül megölel.

– Hát letelt? – kérdezi, s az arca szomorú.

– Igen, hazajöttem, Olga néni. Itthon mi újság? – kérdezem, s már a házunkat figyelem.

Ő kitér a válasz elől, s fejét elfordítva, a tekintetemet kerülve csak ennyit mond:

– Eredj, mert anyukád nagyon vár.

Száz méter lehet még előttem, hajt a kimondhatatlan öröm, s a következő másodpercben visszahúz valami tudatalatti félelem. De elindulok szerény, vakolatlan falú házunk felé. Az utolsó tíz lépésnél a gyalogösvény y-alakban kétfelé válik, s most úgy döntök, hogy nagyapámhoz megyek be először. A kapuhoz érve azonban azt kell látnom, hogy a kisajtó zárva van. Nincs semmi baj, hiszen eladták már a tehenet, nincs miért korán kelnie. Benyúlok a kerítésdeszkák résén, meglelem a fordítót, s kinyitom. Az ajtó mégsem enged. Szívem a torkomban ver, kétségbeesve rázom, leszakítom szinte a rozoga kilincset, de hasztalan: belülről van beszögezve. Nem igaz, nem lehet! – fordítom arcom az égre, aztán nyüszíték, mint az állat, majd szememet a deszkák réseire tapasztom, s amit ott látok, hirtelen kijózanít. Végigszalad bennem valami ismeretlen, még sohasem tapasztalt fájdalom: az udvart a kisajtóhoz vezető úttal együtt magasan felverte a fű...